

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:

11/2111

Dato:

10.11.2012

Garn og Broderihjørnet ikke bryter plikten til universell utforming

---

Ombudet kom til at en virksomhet ikke bryter plikten til universell utforming i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9, da virksomheten utbedret inngangspartiet til sine lokaler.

Virksomheten holdt til i lokaler hvor det var trapp i inngangspartiet, noe som gjorde at kunder som er rullestolbrukere ikke kom inn i lokalet. Virksomheten ønsket å utbedre sitt inngangspartiet ved å bygge en rampe, men fikk ikke tillatelse fra kommunen da fortauet utenfor lokalet ikke var bredt nok.

Saksnummer: 11/2111.

Dato: 15. oktober 2012.

Lov: Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9.

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunn

Ombudet har mottatt klage på manglende universell utforming av flere virksomheter i Larvik sentrum. Ombudet har også selv vært i kontakt med saksbehandler hos Larvik kommune vedrørende mulige løsninger for å sikre universell utforming av inngangspartiene til de ulike virksomhetene. Denne saken gjelder Garn og broderihjørnet i Kongegata 21. Det hevdes at inngangspartiet til virksomheten er utformet slik at bevegelseshemmede ikke kommer inn i lokalene til virksomheten. Det fremgår av bildet vedlagt klagen at det er tre trappetrinn i inngangspartiet.

I brev fra Statens vegvesen av 11. juni 2012 til Larvik kommune fremgår det at:

«Både Kongegata og Lilletorget har relativt mye trafikk med mange gående og mye sideaktivitet. Ut fra vegens funksjon og trafikkmengde mener vi at den planlagte plasseringen av handikaprampe vil redusere både fremkommelighet og sikkerhet for allmennhetens ferdsel på fortauet. Rampen vil hindre maskinell drift av fortauet, som dermed gjør at fortauets standard ikke kan opprettholdes på grunn av dårlig drift og vedlikehold.

Av hensyn til universell utforming, drift, allmennhetens ferdsel, samt sikkerhet for de som ferdes på fortauet har Statens vegvesen kommet til at slik tillatelse ikke gis. Virksomheten henvises til å bygge om lokalet på egen grunn slik at universell utforming ivaretas.»

Flere av virksomhetene som har klaget inn i Larvik ligger i Kongegata, og ombudet har fått opplyst at bredden på fortauet utenfor er ca. 2 meter.

Rettslig grunnlag

Ombudet har kompetanse til å gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Denne saken reiser spørsmål om virksomheters plikt til å sikre universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9.

Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 tredje ledd pålegger offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten en plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon.

Med universell utforming menes tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf. § 9 andre ledd. Dette betyr at virksomhetens fysiske fasiliteter, som skal benyttes av allmennheten (kundene), skal tilrettelegges på en slik måte at flest mulig får tilgang til de tjenester virksomheten tilbyr. Det er hovedløsningen som skal være gjenstand for tilrettelegging. Det vil derfor være i strid med bestemmelsen at det lages egne innganger, områder eller lignende for bestemte grupper.

Plikten til universell utforming rekker så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten, se § 9 tredje ledd. Ved den konkrete uforholdsmessighetsvurderingen vil den positive effekten og viktigheten av tilretteleggingen måtte veies mot kostnader og andre former for belastning tilretteleggingen medfører.

Lovgiver har bestemt at det særlig skal legges vekt på:

1. tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer (nytte vs kostnad)
2. om virksomhetens funksjon er av offentlig art
3. de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen
4. virksomhetens ressurser
5. sikkerhetsmessige hensyn
6. vernehensyn

Dersom ombudet kommer til at det er en uforholdsmessig byrde å sikre universell utforming, betyr ikke det at virksomheten kan la være å foreta seg noe. Virksomheten er uansett forpliktet til å jobbe for best mulig tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 13 vil det være opp til innklagede å sannsynliggjøre at det ikke har forekommet diskriminering i strid med loven, dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at diskriminering har skjedd.

Ombudets vurdering

Ombudet vil innledningsvis fastslå at Garn og broderihjørnet er en virksomhet som har plikt til å sikre at virksomhetens hovedløsninger er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9. Virksomheten har derfor plikt til å tilrettelegge de deler av virksomhetens lokaler som benyttes av kundene på en slik måte at flest mulig, uavhengig av individuelle forutsetninger, vil ha tilgang til virksomhetens tjenester og service.

Det første ombudet må ta stilling til er om det påklagede forhold, inngangspartiet til Garn og Broderihjørnet, tilfredsstiller kravet til universell utforming.

Er inngangspartiet til Garn og Broderihjørnet i tråd med kravet til universell utforming?

Ombudet tar ikke stilling til om virksomheten som sådan er universelt utformet. Det ombudet skal ta stilling til er om inngangspartiet til Garn og Broderihjørnet tilfredsstiller kravet til universell utforming. Standard Norge har utarbeidet veileder for universell utforming av nye byggverk. Her gis veiledning og mål for hvordan blant annet ramper kan utformes for å tilfredsstille standarden universell utforming. Denne saken gjelder en virksomhet som holder til i en eldre bygning, men i sin vurdering av saken tar ombudet utgangspunkt i anbefalingene i denne standarden.

Ombudet viser til at det følger av NS 11001 1:2009 punkt 7.4 at:

"[...] Det skal ikke være nivåforskjeller mellom gulv ute og gulv inne ved inngangspartiet. Hvis døren har terskel skal den ikke bygge mer enn 25 mm over gulvnivå [...]."

Inngangspartiet til Garn og Broderihjørnet består av en trapp med to til tre trappetrinn. Dette gjør det vanskelig for rullestolbrukere å komme inn hovedinngangen på egenhånd.

Følgelig er ikke inngangspartiet universelt utformet.

Ombudet må derfor vurdere om det foreligger omstendigheter som medfører at det vil være en uforholdsmessig byrde for virksomheten å sikre universell utforming av inngangspartiet.

Vil krav om universell utforming av inngangspartiet være en uforholdsmessig byrde?

Det er virksomheten som har bevisbyrden for at det vil være en uforholdsmessig byrde å gjøre inngangspartiet universelt utformet.

Ombudet har merket seg at Statens vegvesen i brev av 11. juni 2012 til Larvik kommune uttaler at det ikke gis tillatelse til å bygge rampe i Kongegata, av hensyn til universell utforming, drift, allmennhetens ferdsel, samt sikkerhet for de som ferdes på fortauet. Vegvesenet mener at plassering av rampe vil redusere både fremkommelighet og sikkerhet for allmennhetens ferdsel på fortauet.

Virksomheten har adresse Kongegata 21, og ombudet har fått opplyst at fortauet er 2 meter bredt. Ombudet har også etter en samlet vurdering av sakene, merket seg at Larvik kommune i brev til annen virksomheten i lignende sak har uttalt at:

«I utgangspunktet er det ønskelig at eventuelle ramper m.m. etableres på egen grunn. Dersom det må tas i bruk kommunal grunn (fortau), er det et minimumskrav at fortauet utenfor en eventuell rampe har bredde på minimum 2,0 meter. [...]»

I NS pkt. 5.5. fremgår det at utvendige ramper skal utformes etter blant annet følgende kriterier:

- foran og etter en rampe skal det være et hinderfritt areal på minst 1600mm x 1600mm.
- minste tillatte mål mellom håndlister på rekkverk skal være 900 mm.

Spørsmålet blir derfor om det er mulig å bygge en rampe utenfor inngangen som både oppfyller kommunens krav for å innvilge tillatelse til å bygge rampe og er i tråd med anbefalingene i Norsk Standard om mål for utforming av en universelt utformet rampe. Dette sett i sammenheng med billedokumentasjon som er fremlagt av klager, finner ombudet å kunne legge til grunn at gjenværende fortaus bredde etter en eventuell rampe vil være mye mindre enn 2,0 meter.

Etter en helhetsvurdering legger ombudet til grunn at det på nåværende tidspunkt vil være uforholdsmessig byrdefullt å utbedre inngangspartiet.

Ombudet har merket seg at både kommunen og vegvesenet henviser virksomheten til å bygge om lokalet på egen grunn slik at universell utforming ivaretas.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda har i sin praksis lagt til grunn at fram

til det foreligger forskrifter med krav om oppgradering av eksisterende

bygninger til en standard som svarer til universell utforming, så er det kun mindre tiltak som kan pålegges etter dtl. § 9. I sak 40/2010 uttaler Nemnda:

”[...] forarbeidene er svært klare på at lovgiver ønsker en skrittvis oppfyllelse av kravet om universell utforming. Etter Nemndas oppfatning får dette først og fremst betydning for anvendelsen av forholdsmessighetsbegrensingen i dtl. § 9, ved at de tiltak som kan pålegges for eksisterende bygninger, må være enkle tiltak.»

I uforholdsmessighetsvurderingen av hvilke tiltak som kan pålegges virksomheter i eldre bygg la Nemnda blant annet vekt på at tiltakene vil måtte oppfylles uten større økonomiske investeringer og uten de samfunnmessige prioriteringene som skal foretas ved utarbeidelsen av forskrifter etter plan- og bygningsloven.

På bakgrunn av den billedokumentasjon som er fremlagt av klager finner ombudet at det vil kreve omfattende ombygning for å løse tilgjengeligheten i virksomhetens lokaler. Ombudet finner i dette tilfellet at det å bygge om lokalet

på egen grunn ikke vil være iverksettelse av enkle tiltak, og således ikke et tiltak som på nåværende tidspunkt kan pålegges virksomheten.

Selv om en fullstendig utbedring vil være uforholdsmessig i dette tilfellet, vil virksomheten i utgangspunktet ikke være fritatt fra å foreta utbedringer. Virksomheten er fremdeles forpliktet til å finne den "nest beste" løsningen.

Ombudet viser til forarbeidene til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven side 126, hvor det fremgår at:

"[...] kravet til universell utforming ikke bortfaller dersom hovedløsningen ikke kan tilrettelegges. I slike tilfeller må plikten ivaretas ved at den beste alternative løsning velges".

Ombudet vil understreke viktigheten av at virksomheten gjør så mye som mulig for å sikre ikke- stigmatiserende og inkluderende løsninger. Ombudet påpeker at virksomheten plikter å arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten, jf. dtl. § 9 første ledd.

Konklusjon

Likestillings- og diskrimineringsombudet har kommet frem til at Garn og Broderihjørnet ikke bryter plikten til universell utforming i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9, da en utbedring av inngangspartiet vil være uforholdsmessig byrdefullt på nåværende tidspunkt.